

Paris'ten Sonra:

Eşitsizlik, Adil Paylar ve İklim Aciliyeti

Ulusal Taahhütlerin Bilim ve Eşitlik Temelli bir Sivil Toplum Değerlendirmesi

ÇEVİREN EFECAN İNCEOĞLU

Paris'ten Sonra:

Eşitsizlik, Adil Paylar ve İklim Aciliyeti

Ulusal Taahhütlerin Bilim ve Eşitlik Temelli Bir Sivil Toplum Değerlendirmesi

Çeviren: Efecan İnceoğlu

Çeviri Editörü: Ethemcan Turhan

Yayınlayan: Ekoloji Kolektifi Derneği

Yayın Tarihi: Mart 2019

Tasarım Konsept: Ahmet Öğüt

Tasarım Uygulama: Ceket Medya

Kategori: İklim Politikası

e.ISBN: 978-605-.....-.-.

Ekoloji
Kolektifi

EKOLOJİ KOLEKTİFİ DERNEĞİ

📍 Nergiz Sokak No: 2/5 Çankaya/Ankara

☎ +90 (312) 425 77 64 ✉ iletisim@ekolojikolektifi.org

🌐 ekolojikolektifi.org 🐦 @ekolojikolektif 📘 ekoloji.kolektifi

PARİS'TEN SONRA: EŞİTSİZLİK, ADİL PAYLAR VE İKLİM ACİLİYETİ

ULUSAL TAAHHÜTLERİN BİLİM VE EŞİTLİK TEMELLİ BİR SİVİL TOPLUM DEĞERLENDİRMESİ

Ekoloji Kolektifi Derneği olarak, dünyadan 218 uluslararası, ulusal ve yerel ölçekli çevre/iklim adaleti hareketiyle birlikte imzacısı olduğumuz Paris'ten Sonra: Eşitsizlik, Adil Paylar ve İklim Aciliyeti raporunu Türkçe olarak yayınlamaktan büyük mutluluk duyuyoruz. 2015'den beri yıllık olarak yayınlanan ve artan bir destek toplayan bu rapor, ülkelerin BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) altında verdiği iklim değişikliği taahhütlerinin sivil toplum tarafından bilim ve eşitlik temelinde sistematik bir değerlendirmesini sunmakta. EcoEquity ve Stockholm Çevre Enstitüsü'nün başını çektiği İklim Eşitliği Referans Projesi tarafından araştırma desteği sunulan bu rapor, özellikle Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC)'nin 2018'de yayınlanan 1,5C özel raporun temel alarak bizlere mevcut gidişatı gösteriyor. Raporun da dikkat çektiği gibi iklim müzakerelerinde eşitlik ilkesi, ahlaki veya akademik bir hoşluktan çok, Paris Anlaşması'nın hedeflerine erişme yolunda zorunluluklardan birisidir. Bu da hem uluslararası eşitlik ve adaleti hem de ülkelerin kendi içerisindeki farklı toplumsal kesimler arasındaki eşitlik ve adaleti kapsar. Küresel ortalama sıcaklık artışını güvenli bir biçimde sınırlandırmayı işini bir yandan tekno-iyimserliğin boş vaatlerine havale ederken bir yandan da gezegeni alenen kavurmaya çalışan otoriter popülist rejimler karşısında eli kolu bağlanan uluslararası rejimin eşitlik ve adaleti aciliyetle merkeze alması gerekiyor. Bu rapor, hem küresel ölçekte ağlar kuran hem de tabandan gelişen iklim adaleti hareketleri için mevcut duruma dair kısa, bilimsel ve eşitlik temelli bir sivil toplum değerlendirmesini mücadelelerin hizmetine sunuyor.

Bu metnin orijinal versiyonuna <http://civilsocietyreview.org/report2018> adresinden erişilebilir.

Rapora atf yapmak için lütfen bu formatı kullanınız: CSO Equity Review (2018) After Paris: Inequality, Fair Shares, and the Climate Emergency. Manila, London, Cape Town, Washington, et al.: CSO Equity Review Coalition. [civilsocietyreview.org/report2018] [doi:10.6084/m9.figshare.7637669]

GİRİŞ	5
YENİ BİR BAĞLAM: IPCC 1.5 RAPORUNA VERİLEN CEVAP	6
EŞİTLİK VE ÇABA	9
Eşitlik neden gerekli?	9
Uluslar ve bireyler temelinde eşitlik	10
DÜŞÜK ENERJİ TALEPLİ 1.5°C PATİKASI	12
ÜLKELER ARASINDA EŞİTLİK: UKB'LERDE ADİL PAYLAŞIM DEĞERLENDİRMESİ	14
Azaltım Finansmanı	17
ÜLKELER İÇİNDE EŞİTLİK	18
UYGULAMALAR VE ÖNERİLER	22
SONUÇ	23
SCER HAKKINDA	24
ÇEVİRİMİÇİ YÖNTEM EKİ	24
SON NOTLAR	26

GİRİŞ

Paris Anlaşması'nın aşağıdan yukarı mimarisi 1.5°C hedefinin ciddiyetiyle bir araya gelince, tarafsızlık ve adil paylaşım tartışmasını kesinlikle kritik hale getirmekte. Tarafsızlık ilkesi, ahlaki veya akademik bir hoşluktan çok, Paris hedeflerine ulaşmaktaki pratik zorunluluklardan birisidir. Ancak Paris sonrası süreci ayağa kaldırıp hızlandırmaya yönelik çoğu diğer çaba gibi Talanoa Diyalogu'da görüldüğü gibi önem arz eden tarafsızlık tartışmalarını bir kenara bıraktı: Bu noktaya nasıl geldik? Paris sıcaklık hedeflerine gerçekten de erişmek istiyor muyuz? Ülkelerin, gereken küresel çabadaki adil paylarına kıyasla verdikleri taahhütleri nasıl yorumluyoruz? 1.5°C'lik bir dünyaya 'adil geçiş' neye benzeyecek? Bu sorular net biçimde sorulmamakta ve cevaplandırılmamaktadır. Beklendiği gibi, ülkelerin azaltım konusundaki azmini arttırması konusunda pek de anlamlı bir gelişme henüz sağlanamadı.

Bu bağlamda *Sivil Toplum Eşitlik* İncelemesi (CSER) koalisyonumuz, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) ana ilkelerinin – pek çok perspektifi ba-

“ Eşitlik ilkesi, ahlaki veya akademik bir hoşluktan çok, Paris hedeflerine ilişkin zorunlu uygulamalardan birisidir. ”

rındıran geniş bir yelpazeyi içeren genel bir çerçeve olarak bile – şeffaf bir yorumunun teker teker ulusal taahhütlerin adil olup olmadığını anlamamızı sağlayabilir. Buradaki niyet, herhangi bir ülkeyi ipe çekmek ya da parmakla göstermek değildir. Öyle ki gerçek anlamda iddialı herhangi bir iklim değişikliği seferberliği, -nerede yaşarlarsa yaşasınlar, zenginler dahil – toplumun her kesimden insanın üzerine düşeni yapmasını gerektirir. Bu nedenle, eşitlik ilkesiyle yola çıkmazsak, iddialı bir seferberlik de erişilmez olacaktır. Eşitlik ilkesinin 'fazla politik' ve 'fazla tehlikeli' olduğu savıyla bize Paris Anlaşması'nı veren, zar zor kurulmuş (çoktarafılı) dengeyi riske attığı iddiasını da reddediyoruz. Bizi Paris Anlaşması'nın hedeflerine ulaştırmadığı sürece bu dengenin de pek bir anlamı yoktur.

Belirtilmelidir ki, bu rapor yalnızca ülkeler *arasındaki* eşitsizliğe değil aynı zamanda ülkelerin *kendi içindeki* eşitsizliklere dikkat çekerek, zenginler ve yoksul çoğunluk arasındaki ayrıma vurgu yapmaktadır. Şayet küresel sıcaklık artışını 1.5°C'de tutma amacına ulaşmak istiyorsak, her ülkeden zengin (bireyler ve şirketler) salımlarını azaltma adına en büyük adımı atmalı ve küresel karbonsuzlaşmaya geçişi desteklemelidir. Küresel elitler bu yükü en yoksul ve korunmasız kesimlerin de 'küresel orta sınıf' olarak nitelendirilen kesimin de omuzlarına atmamalıdır. Zenginler sorumluluklarından kaçmamalıdır.

Vardığımız sonuç, zengin ülkelerin ulusal düzeyde seragazı salım azaltımı çabalarını radikal biçimde ve acilen arttırmaları gereksiniminin yanısıra ortak küresel çabaya da adilane biçimde katılarak kendi sınırları dışında da faaliyetlere destek olmalarının zorunlu olduğudur. Bir diğer sonuç ise, çoğu gelişmekte olan ülkenin sözlerini karşılamasına veya adil paylarından fazlasını yapıyor olmasına rağmen bunun genele vurulamayacağı ve her koşulda daha fazlasını yapmasının gerekeceğidir. Genel bir ilke olarak gelişmekte olan ülkelerin pek çoğu, anlamlı bir uluslararası finansal destek olmadıkça bu beklentileri karşılayamayacaktır. 1.5°C hedefinin gerektirdiği, gelişmekte olan ülkelerdeki derinlikli iklim eylemi anlamlı ölçekte bir uluslararası destek olmadıkça gerçekçi ve adilane olarak beklenemez.

YENİ BİR BAĞLAM: IPCC 1.5 RAPORUNA VERİLEN CEVAP

IPCC 8 Ekim 2018'de 1.5°C Küresel Isınma Özel Raporu'nu yayınladı. Raporu pek çok mesaj var ancak özünde Paris sıcaklık artış hedefinin yani, küresel ortalama sıcaklığı 2°C'nin altında ve mümkünse 1.5°C'de tutabilme eyleminin yalnızca iddialı bir hedef olamayacağını söylemekteydi.

Öyle ki, uzunca zaman görece güvenli ve küresel iklim sistemini kıyamete sürükleyemeyeceği iddia edilen 2°C sıcaklık artışı bu raporda yeni bir gelişme olarak Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) nezdinde potansiyel bir felaket olarak nitelendirildi. Hep birlikte 1.5 °C hedefine ulaşmak için çalışmalı ve bunun sadece eşitlik meselesiyle yüzleşerek gerçekleştirebileceğini kabul etmeliyiz.

İyi haberse IPCC'nin 1.5°C hedefini, çok zor da olsa gerçekleştirilebilir görmesidir. Ancak iklim dönüşümünü gerçekleştiren patikaların eş zamanlı olarak dünyanın her yerindeki insanların hayatlarını iyileştirebilme ihtimali oldukça azdır. Bu dönüşüm gerçekten de iyimser bir dille, müthiş bir fırsat olmasının yanısıra zorlu da bir iştir. 1.5 °C hedefi, tüm küresel ekonomide acil eylem almak gerektirdiğinden kaçınılmaz olarak hoş olmayan bedellere, düzen bozucu değişimlere, kayıp, zararlar ve sosyal güvensizlikle ilgili endişelere sebebiyet verecektir. Bu zorluklarla dürüst ve kararlılıkla yüzleşebilmek, iklim felaketinden kaçınmak için zorunlu olacaktır. Paris Anlaşması prensipte, artan çabayı güvenceye alan bir süreci, özellikle küresel envanter sayımı üzerinden başlatırken, paydaşların bu sorumluluğu 'eşitlik ilkesi ışığında' üstlenmelerini söylemekte. Ve elbette IPCC'nin de hemfikir olduğu gibi aciliyet konusu eşitlik ilkesinin önüne geçerek koz olarak kullanılmamalıdır. IPCC'nin büyük bir güvenle belirttiği gibi, 'sosyal adalet ve eşitlik, 1.5°C hedefindeki iklim direnci yüksek kalkınma patikalarının özündeki kavramlardır'.

Bu raporda, ‘makul yaşam seviyesini’ evrensel gaye edinmiş bir gelecek tahayyülü üzerine 1.5°C sıcaklık artışının potansiyel etkilerini inceliyoruz. IPCC’nin 1.5°C özel raporunda yer alan tanımlayıcı dört patikadan biri olan ‘Düşük Enerji Talebi’ni yöntem olarak ele alıyoruz. Yine bu raporda diğerlerinden farklı olarak, ülkeler içi eşitsizliklere eğilmekteyiz. Netleştirmek için söylemek gerekir ki UNFCCC’nin temel görevi, iklim eşitsizliğinin getirdiği zorlukları- şayet iklim sistemini dengede tutmak istiyorsak- uluslararası boyutta çözüme kavuşturmaktır. Ancak ülkelerin kendi içlerindeki eşitsizlik sorunu hali hazırdaki siyasi hareketin karanlık yüzüyle olmakla birlikte aynı zamanda tüm çabanın başarısı, iflası ve diğer ülkelerin kaderiyle de yakından ilişkilidir.

Paris Anlaşması, henüz nihayete erdirilmemiş olsa da yeni bir rota tayin etti. En görünür sorunu ise, tüm ülkelerin (anlaşmayı imzalamayanlar dahil) eyleme geçmesi beklenirken, anlaşmanın bu iddialı amaçları gerçekleştirmek adına artan bir ölçekte eyleme geçmemesidir. Paris Anlaşması’na göre ülkeler Ulusal Katkı Beyanlarını (UKB/NDC) ve ülke içinde vadettikleri sera gazı salım azaltımlarını düzenli olarak sunmakla mükelleftirler. UKB’lerin 2015 yılında beyan edilen ilk dönemi bizi 3°C’lik bir sıcaklık artışının ötesine götüren bir yolda olduğumuzu gösterdi. Bu tartışmasız biçimde insanlık, uygarlık ve dünya için akıl almaz bir tehdittir. Bunun yanısıra, ‘fırsat’ kavramına atfedilen özel ilgi ve ‘hepimizin daha fazlasını yapması’ cümlesinin ısrarcı boşluğu bizleri bırakın 1.5°C’yi, 2°C’ye kadar indirebilmemize olanak vermeyeceği gibi, günümüzün uyum eksiklikleriyle yüzleşmemize ve kayıp ve hasar desteğine de yardımcı olmayacaktır.

KUTU 1: IPCC RAPORU - EŞİTLİK İLKESİ DAHİL OLMAK ÜZERE, 1.5°C HEDEFİNE ULAŞMAK İÇİN GEREKLİ HER ŞEYİ YAPMAK ZORUNLUDUR.

IPCC’nin 1.5°C Küresel Isınma Ekim 2018 raporu, kararlılığa ilişkin dürüst yaklaşım konusunda yeni bir sahne ortaya koydu. En özet haliyle birkaç önemli noktayı belirtelim:

- 1.5°C sıcaklık artışı dahi çok tehlikeli ancak 2°C bundan da kötü, düşündüğümüzden çok daha fena olacak. 2°C bir ‘güvenlik bariyeri’ değildir. Bundan ziyade, korkunç bir felakettir. Öyle ki 2°C artış ısı dalgalarında, kuraklık, fırtına artışa yol açacak, hali hazırda insanları, mekanları ve ekonomileri dünya genelinde perişan eden deniz seviyesi artışına sebep olarak, yüz milyonlarca insanı yerinden edecek, yerinden edilme, su sıkıntısı ve yoksulluk gibi risklere sürükleyecektir.
- 1.5°C zor da olsa gerçekleştirilebilir bir hedeftir. Raporun ‘Karar vericiler için özet’ kısmında belirtildiği gibi, artışı 1.5°C altında tutmak “enerjiye, arazide, kent, altyapı [...] ve sanayi sistemlerinde” kapsamlı ve hızlı dönüşümü eşi benzeri görülmedik bir ölçekte dönüştürmekle mümkündür. Yine de, jeofizik, teknik ve ekonomik bağlamda 1.5°C’nin erişilebilir bir hedef olduğunun, ve aşırı ölçekte negatif salım önkabulleri gerektirmediklerinin farkına varmak gerekir.

- Ancak 1.5°C yalnızca eşitlik ilkesini önceleyerek gerçekleştirilebilir zira bu düşük enerji talep eden bir uygarlığa gayretle yol almak demektir. Bu cephede başarı ancak ve ancak savunmasızları korumaya alıp yoksulluğu ortadan kaldırmayı hep bir elden önceleyerek geçer. Bu yüzden IPCC 1.5°C raporunun, iklim eşitliğini merkezine alması özel ve kayda değerdir. Örneğin:

'D6.1. Sosyal adalet ve eşitlik, küresel ısınmayı 1.5°C'de tutmayı hedefleyen iklim dirençli kalkınma patikalarının temel bakış açısıdır. Bunlar zorlukları ve kaçınılmaz ödünleşimleri tanımlayarak, olanakları genişleterek, seçenekler, vizyonlar ve değerleri, ülkeler ve topluluklar arasında ve içinde müzakere ederek avantajsız ve yoksulları daha da kötüye gitmekten korur (yüksek güvenilirlik).'

(IPCC'nin eşitlikle ilgili diğer sonuçları için kaynakçaya bakınız)

IPCC, bilimsel yargılarında ise zoraki biçimde aşırı temkinlidir. Özellikle 'Karar vericiler için özet' kısmı, en düşük ortak paydaya eğilen, müzakere edilmiş fikir birliği metinleri olarak karşımıza çıkıyor. Buna göre, 1.5°C ile şu an yüzleştığımız tehlikeler aslında çok daha kötü olabilir ve rapor bu olguları en çıplak halleriyle ortaya koymakta.

Bu tehlikeler bağlamında, *Hothouse Earth* makalesini hatırlarsak, dünyanın önde gelen iklim bilimcileri tarafından Ağustos 2018'de yayınlandı. IPCC 1.5°C raporu bu araştırmayı temelde göz ardı etmekte. Makalenin temel savıysa 'gezegen ölçeğinde en az 2°C'lik bir limit kabul edilebilir' olarak ortaya konuyor. Potsdam İklim Etkileri Araştırma Enstitüsü'nün uzun zamandır yöneticisi ve makalenin yazarlarından birisi olan Hans Joachim Schellnhuber'e göre:

'Henüz bilemediğimiz ise, Paris Anlaşması'na göre iklim sisteminin sanayileşme öncesine göre 2°C daha sıcak bir seviyede nasıl güvenle sabitlenebileceği konusu. Yahut bu noktaya gelindiğinde, gezegenin sera gezegen olma uçurumuna nasıl düşüp düşmeyeceği meselesi.'

Elbette ki bu yanıltıcı veya en iyi tabiriyle sorunu eksik çerçevlendirme hali, sorunun bir parçasını teşkil etmekte. Fırsatlar elbette ki gerçek ancak kimi *belirli* ülkelerin yani büyük çoğunlukla zengin ve sanayileşmiş ülkelerin küresel çabada üzerlerine düşen adil payı almamaları gerçeğini es geçerek mümkün olamayacak. Ve bu olgu, derin siyasi sonuçları da beraberinde getirecektir.

Kuşkusuz, mevcut küresel siyasi eğilimler bu zorlu konuların ele alınmasını hayli güç duruma sokmakta.

EŞİTLİK VE ÇABA

Eşitlik neden gerekli?

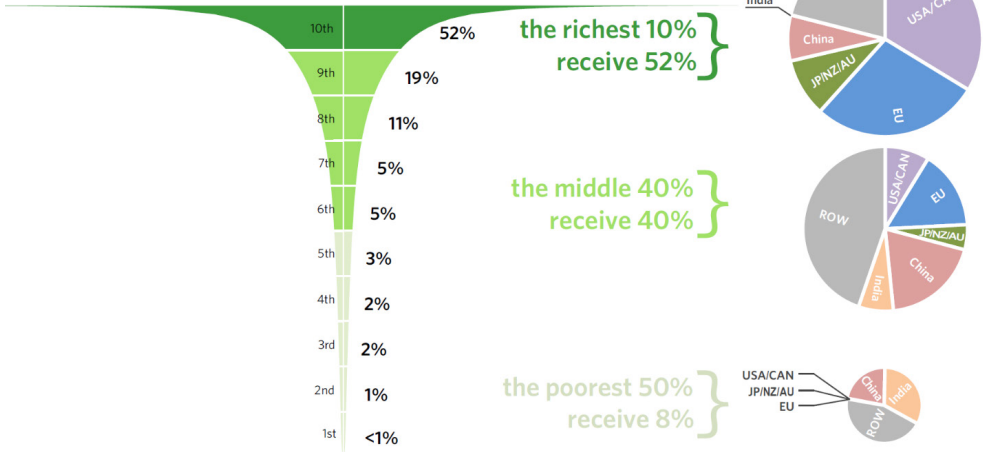
Uzun zamandır iddia ettiğimiz gibi, azaltım çabasını içeren yol eşitlikten geçer. Öyle ki, iklim krizi aciliyeti koordineli bir küresel eylem ve uluslararası iş birliğini eşi görülmedik bir ölçekte zorunlu kılıyor. Hiçbir ülke iklim meselesini, 'kendi' salımlarını sıfıra indirse dahi çözemez. Daha ziyade, ülkelerin ortak iklimimizi korumak adına birlikte hareket etmeleri gerekir. Ve radikal bir dönüşüme girişecek herhangi bir ülke söz konusu olsa bile bunun diğerleriyle uyumlu biçimde ele alınması lazımdır. İhtiyaç duyulan ölçekte bir eylem ancak ve ancak her ülkenin sadece kendi çıkarlarıyla değil aynı zamanda diğer ülkeleri de gözeterek, adil paylarını üstlenip diğerlerine omuz vermesiyle sağlanabilir.

“

Ulusal ölçekli vaatlerin yalnızca iklim bilimsel temelde olması yetmemekte, aynı zamanda adil de olmaları gerekir.

”

Percentage of global income by decile

Şekil 1: Çifter Kez Bölünmüş Dünya. ‘Şampanya kadehi’ şekli, küresel gelir dünya nüfusunun onda birine dağıtılmış halini gösteriyor. Üstteki en zengin onda birlik kısım tüm gelirin yarısından fazlasını alırken alttaki en yoksul onda birlik kesime %1’den azı düşmekte. ‘Küresel gelir’ teriminin anlamı tüm ülkelerin gayrisafi milli hasıla toplamının (GSMH) alım gücü paritesine (AGP) göre ayarlanmış halidir ve her ülkenin iç gelir dağılımını bireylere yansıtmasını ifade eder. Sağdaki üç daire grafiği, boyutlarına göre küresel gelirin en tepedeki %10, ortadaki %40 ve en alttaki %50’ye göre dağılımını gösteriyor. Daire grafiklerde bu gelirin hangi ülkelere ne oranda dağıldığı görülüyor. JP/NZ/AU=Japonya, Yeni Zelanda ve Avustralya; USA/CAN= Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada; ROW=Dünyanın geri kalanı.⁶

Ulusal ölçekli vaatlerin yalnızca iklim bilimsel temelde olması yetmemekte, aynı zamanda adil de olmaları gerekir. Bunların, pek çoğu zengin ülkelerde yaşayan ve aşırı tüketen bireylerin orantısız biçimde küresel seragazı salımları üzerinde yarattığı etkiyi temel bir olgu olarak almaları gerekir. Daha da önemlisi, zengin ülkelerin kurumsal ve ekonomik kapasitelerinin eyleme geçme konusunda diğerlerine nazaran daha yüksek olduğu gerçeğidir. Salım oranı daha az olan, düşük ekonomik ve teknolojik kapasiteli gelişmekte olan ülkelere oranla bu tip gelişmiş ülkelerin sorumlulukları daha büyüktür zira daha yoksul ülkelerin kalkınmaya ilişkin öncelikleri vardır. Ancak ülkelerin çoğunluğu bu dengesizliği kabul edip aynı minvalde harekete geçtiklerinde, Paris Anlaşması hedefleri için gereken ölçekte bir eylemi dürüst biçimde umut edebiliriz.

Bu gerçeklikler elbette ki iklim müzakerelerinde hatırlanmakta ve 'ortak ancak farklılaşmış sorumluluklar ve göreceli kabiliyetler' ifadesiyle bilinmektedir. Ancak özellikle zengin ülkeler, bu cümlenin hızla değişen günümüz dünyasında ne anlama geldiğini açıklama hususunda kararlı bir kaçış halindedirler.

Uluslar ve bireyler temelinde eşitlik

Bizim görüşümüze göre 'azaltım çabasına giden yol eşitlikten geçer' argümanı, UNFCCC ve küresel iklim rejimi kurallarının ötesine geçmektedir. *Ülke içi eşitsizliğin uluslararası boyutu üzerine* söylenecek şeylerin tamamı aynı zamanda *bireyler arası eşitsizliğin ulusal boyutu* için de geçerlidir. Ulusal boyutta iklim çabalarını daha da derinleştirmenin yolu, ulusal ölçekte daha geniş bir toplumsal fikir birliği sağlanmasına bağlıdır. IPCC'nin 1.5°C raporunda da belirtildiği üzere:

Kamusal kabul edilebilirlik, küresel ısınmayı 1.5°C limitinde tutacak siyasi eylem ve tedbirlerin hayata geçirilebilmesi ya da geciktirilmesini sağlayabilir ve söz konusu değişime uyuma imkan verebilir. Kamusal kabul edilebilirlik, siyasi kararların getirilerinin bireyler bazında değerlendirilmesi, bu getirilerin adilane dağılıma olanak vermesi ve bu süreçler içerisinde algılanan eşitlik yoluyla mümkün olur (yüksek güvenilirlik).'

Uluslararası adil paylar konusunun zorluğu da kaçınılmaz olarak ulusal bir tartışmadır ve bundan ötürü ülke nüfusunun ciddi ekonomik eşitsizlikler yaşadığı her yerde de bu tartışma ulusal ölçekte gerçekleşmelidir. Doğal olarak ulusal bazda bu türden eşitsizlikler iklim müzakereleri bağlamının çok dışına taşmakta ve uluslar arasındaki eşitlik temel odak noktası olarak kalmaktadır. Bireyler arasında eşitliğe, ülkeler arası açıdan bakmak, hem ulusal hem de küresel seviyelerde durumu netleştirecektir.

Küresel eşitsizlik çarpıcı boyutlarda. Aşağıdaki şema, günümüzün küresel gelir dağılımındaki ayıplanacak uçurumu göstermektedir. En zengin %10'luk küresel nüfus, küresel gelirin yarıdan fazlasına sahiptir (soldaki yeşil çizgi). Ve bu gelirin büyük bir

kısmı, başta ABD ve AB gibi zengin ülkelere düşmektedir (şemanın sağındaki daire grafiklerine bakınız).

Buna karşın, dünyanın daha fakir yarısı küresel gelirin onda birinden daha azını paylaşmaktadır (soldaki grafiğin ilk beş açık yeşil kısmına bakınız). Her ülkeden en zenginler, yoksullara nazaran çarpıcı biçimde farklı hayatlar yaşamakta ve fakir nüfusun çoğu günde 2 dolardan daha az gelire hayatta kalarak hemen hemen hiç seragazi salımı yapmamaktadır.

Bunların içinde küresel gelirin %40'ını paylaşan ve yaygın biçimde 'küresel orta sınıf' olarak tabir edilen kesim yer almakta ancak terimin çağrıştırdığı gibi güvenli ve rahat bir halden uzaktırlar. Aynı zamanda bu grubun küresel ölçekte homojen bir yapısı da yoktur. Öyle ki burada hatırlanması gereken 'küresel orta sınıftaki' insanların çoğunun da yoksul olduğudur. Örneğin günlük 20 dolarlık bir gelir bandını düşünürsek, bu feci bir yoksulluk bandından on kat daha büyük bir geliri işaret etse de bundan daha azı genellikle temel ihtiyaçlar ve bir tür ekonomik güvenlik çabasına akıp gitmektedir. Tüm insan nüfusunun üçte ikisi bu 20 dolar bandının altında kalmaktadır. Bu da, şemada gösterilen orta %40'lık kesimin yarısına denk gelir. (Hindistan gibi fakir ülkelerde gelirin pek azı, düşük ve orta gelirli küresel kesimlerin parçası sayılan kişilere dağılmaktadır).

Bu eşitsizlikler, salım eşitsizlikleriyle yakinen paralellik gösterir. Örneğin dünyanın en zengin %10'luk nüfusu, küresel sera gazı salımlarının %50'yi aşkın kısmından sorumludur.

Ve yine, zengin sınıflar çoğunlukla dünyanın en varlıklı ülkelerinde yer almaktadır. Bu kesimlerin salımları, herhangi bir teknolojik devrim gerçekleşmedikçe daha yoksul kesimler tarafından asla paylaşılacak bir yaşam tarzını mümkün kılmaktadır. Açıkçası, uluslararası bir iş birliği yaklaşımında bu zengin ülkeler, 'lüks salımlar' üzerine yoğunlaşan gerçeklikleriyle diğer yoksul ülkelere çok farklı bir değerlendirmeye tabi tutulmalı ve 'küresel orta sınıfın' basit yaşam standartlarına büyük oranda atfedilen toplam salımlardan ayrı tutulmalıdır.

Tüm bunlara ilişkin altı çizilmesi gerekenlerden birisi de ülkeler arasındaki olanak farklılığının, bebek ölüm oranları, eksik beslenme ve ortalama yaşam süresi gibi başlıklarda insani gelişime yansımalarıdır. Benzer biçimde, ülkeler arası büyük farklılık arz eden tarihsel salımlar da seyahat, yakıt ve yiyecek tüketimi, elektrige erişim vb. başlıklara farklı seviyelerde etki eder. Bu bağlamda, 1992 tarihli BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nde (UNFCCC) zengin ülkelerin 'iklim değişikliğiyle mücadelede öncü rol üstlenmeleri' sürpriz değildir.

Neticede, iklim seferberliği için hepimiz sorumluluk almalıyız. Ancak zenginlerin, yoksullara ve hatta 'küresel orta sınıf' diye nitelenen insan nüfusunun %40'ına kıyasla çok farklı sorumluluklar alması gerekir. Tüketim alışkanlıkları, tarihsel ve güncel salımlarla, gezegen ve insanlar üzerine yükledikleri çevresel etkilerin sorumluluğunu üstlen-

melidirler. Bu kategoridekiler, salımları zaten az olanlara kıyasla karbon ayak izlerini çok daha kolayca azaltabilirler.

Bahsedilen durum, zengin ekonomilerin radikal biçimde dönüşümünü gerektirir. Varlıklı dünyanın enerji sistemlerinde yeniden yapılanma kilit bir başlangıç olacaktır ancak iklim sistemi dengesini bulduğunda daha güçlü bir sürdürülebilirlik, herkes için sürdürülebilirliği de başarmamız gerekir. Bu halde, genel modeliyle üretim ve tüketimin de değişmesi gerektiği gibi zenginlerin de kendilerine düşen adil paydaki teknolojik ve parasal kaynakları, yoğun bir azaltım çabası uğuruna seferber etmeleri gerekir. Bu dönüşümleri destekleyecek her türlü 'yol ve araç' mevcuttur. Aşırı eşitsizliklerle dolu dünyamızda, bizlerin acil bir küresel iklim seferberliğine girişemeyeceğimiz savı habis bir kurgudan ibarettir. Bu söylemi bir kenara bıraktığımızda ancak o zaman azaltım çabasındaki mevcut ve giderek daha da fena hale gelen uçurumu hızla kapatmak için bir umut yeşertebiliriz.

Ancak elbette söz konusu iklim seferberliği, karbonsuzlaştırmadan çok daha fazlasını içeriyor. Uyum, hasar ve kayıp ile yalnızca geçiş olarak üç ana başlıkta toplanan diğer eşitlik konuları da bir o kadar önemlidir. Her ne kadar güneş enerjisi maliyetleri hızla düşse de bu diğer uyum maliyetleri, hasar ve kayıp veya adil geçiş yardımı maliyetleri için geçerli değil. Bunların tümü her bir ülke için büyük külfet oluşturacağı gibi, gecikmeye devam edildiği sürece de daha acil ve iç karatıcı faturalar olarak geri dönecektir. Burada özellikle 'fırsat' kavramının gerçekliği ve sınırları biraz daha netleşmekte. Tüm dünyadaki toplulukların, yaklaşmakta olan parçalanmaya karşı daha dirençli olabilmek adına kendilerini yeniden, en yüksek çabayla kurmaları gerekmektedir. Ancak bu, zenginlerin desteği olmaksızın gerçekleşemeyecektir.

New York Times'da yayınlanan bir makalede hayranlık uyandıran sadelikte ortaya konduğu gibi, 'Üzerinde yaşadığımız gezegene daha çok az zarar vererek 8 milyar, hatta 11 milyar insana modern yaşam biçimleri sunmak için herhangi bir teknolojik sınırlamamız yok.' Ancak elbette bir sorun var ki o da gereken dönüşümün çok kapsamlı, derin ve kaçınılmaz olarak pahalı olduğudur.

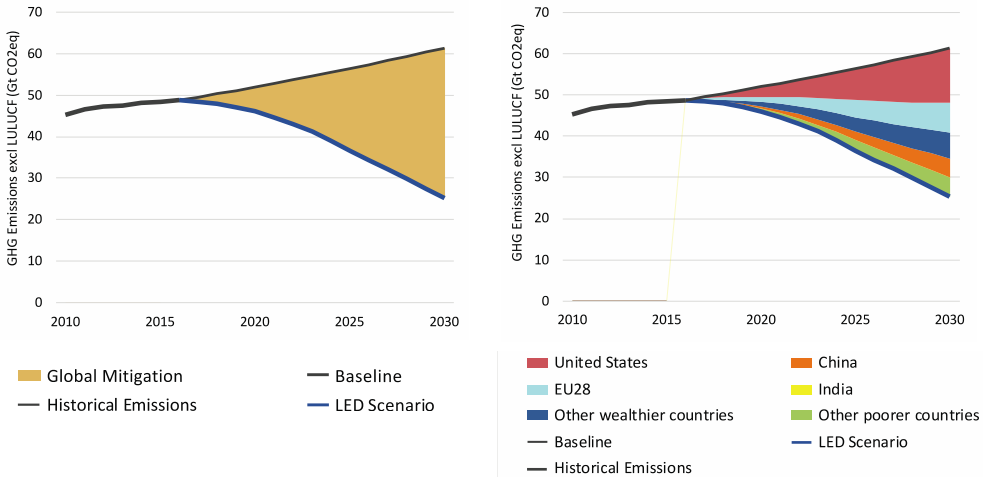
'Müthiş pahalı, zira enerji sistemlerini karbon-nötr halde yeniden kurmak, arazi, su ve diğer kaynakları sürdürülebilir kılmak, iklim değişikliğine uyum sağlarken kirliliği azaltmak ucuz bir iş değil. Ancak zorlu bir limit de var. Gücü en çok yetenler, yani sergazı salımı yaparak en çok faydayı sağlayan, zenginler ve dünyanın çıkar odakları ellerini taşın altına sokup faturayı ödemezlerse, hiçbirimiz için daha iyi bir gelecek olmayacak.'

DÜŞÜK ENERJİ TALEPLİ 1.5°C PATİKASI

Ulusal azaltım hedeflerindeki adil paylaşım tartışmasını, iklim değişikliği bağlamına sağlamca oturtabilmek için öncelikle doğru bir 1.5°C senaryosuna ihtiyaç vardır. Böy-

lesi bir senaryonun yalnızca 1.5°C'yle sınırlanmış küresel ısınmaya yönelik bir yöntemi değil aynı zamanda enerjiye adil erişimi, tüketimi ve insani gelişimin diğer önemli boyutlarını da içermesi gerekir. Bu türden bir geleceği yansıtmaya adına, Düşük Enerji Talebi (DET) senaryosunu kendimize örnek olarak seçtik. DET senaryosu, IPCC 1.5°C raporundaki dört patikadan ilkidir (P1). Bu senaryo, Uluslararası Uygulamalı Sistem Analizi Enstitüsü'nde (IIASA, Viyana) geliştirildi ve özellikle bu alanlarda eşitlikçiliğe uygun olarak tasarlandı. Tasarımın temelinde evrensel anlamıyla 'makul yaşam standardı' esas alınması yanısıra genel azaltım senaryo modellerinde sorun arz eden negatif salım teknolojilerine ağırlık verilmekten de kaçınıldı.

Düşük Enerji Talebi (DET) senaryosu, enerji talebindeki yani kentleşme, dijitalleşme, enerjinin desentralizasyonu gibi takip edilebilir ve yoğunluğu artması beklenen mevcut ana eğilimleri kapsamına alarak, mülkiyet yerine kullanım hakkı temelli tüketim hizmetlerinin yanısıra daha az madde ve atık temelli döngüsel ekonomi yaklaşımını benimsemektedir. Bu trendler, tüm sektörlerde hatırı sayılır biçimde yükselen enerji verimliliği sayesinde, çok düşük enerji talepli tahminlere (örn. 2050 itibariyle, 2020 seviyesinden %42 daha az enerji talebi gibi) olanak vermektedir. Bu tahminlerin nüfus artışı, ısı kontrollü konutlar gibi nihai enerji kullanım hizmetleri, yeterli ve besleyici besin ve erişilebilir ulaşım hizmetlerindeki artışlara rağmen yapıldığının ayrıca altını çizmek gerekir. Burada amacımız DET senaryosundaki her detayı incelemek değil ancak, görece düşük enerji talepli bir gelecek tahminini besleyecek bir enerji sisteminde, fosil neslini emekliye ayırıp yenilenebilir kaynaklara geçmek çok daha az tedirgin edici görülebiliyor.

Şekil 2: DET Patikası ve küresel azaltım çabasında adil paylaşım. a. DET Patikası ve taban çizgisi, gereken küresel azaltımı gösteriyor (turuncu bölge). **b.** DET Patikası ve taban çizgisi, gereken küresel azaltımın, seçilmiş ülke ve gruplar arasında paylarını gösteriyor.

Bu özellikler neticesinde DET senaryosu, negatif salımlara fazlaca odaklanan örneğin, uygulanabilirliği ve sürdürülebilirliği henüz bu denli geniş ölçekte kanıtlanmamış biyoenerji, karbon tutma ve saklama (BECCS) faaliyetlerini önceleyen göstermelik 1.5°C senaryolarının aksine, insanlığın enerji ihtiyacını karşılamaya muktedirdir. Bu kabiliyet kısmen de olsa küresel orman alanlarının, biyoenerji ve arazi kullanımındaki rekabetin azalması yoluyla artacağı olgusuna dayanmaktadır.

Günümüzdeki (2016 rakamlarıyla) 50 gigatonluk (Gt) karbondioksit eşleniğiyle (Gt-CO₂eq) karşılaştırıldığında DET patikası, 2030 itibarıyla salımları yarıya düşürmesi (25 GtCO₂eq seviyesine kadar), 2050 itibarıyla 10 GtCO₂eq ve tarımda 2100 yılında 1.5 Gt-CO₂eq'ya varan oranda çok katı azaltımlara olanak vermekte. Ancak çok daha fazlasının yapılabileceğini de belirtmek gerekir. DET patikası, 21. yüzyıl sonu itibarıyla gelişmiş ülkelerin ekonomilerindeki gayrisafi milli hasılanın dahi üç kat artacağı varsayımında bulunur. Açıkçası, sürekli ekonomik büyüme talep edilmediği takdirde daha büyük oranda azaltımlar ve küresel iklim sisteminin daha az tehdit edilmesi söz konusu olacaktır.

Şekil 2a, DET senaryosunda dünyanın şimdiki salım eğilimlerine kıyasla 2030 itibarıyla 36 GtCO₂eq daha az sera gazı üretebileceğini göstermekte. Bu miktar, Paris UKB'lerince verilen sözlerin beş katından fazla azaltım öngörmekte. Küresel azaltım çabasını eşitçe nasıl paylaşıyoruz temel sorusuna şöyle bir yanıt verilebilir: hangi ülkelerin azaltım yapması istenmeli veya hangileri azaltıma yardım etmelidir ve bu azaltımların adil miktarı ne olmalıdır? Şekil 2b'de gereken çabanın yani azaltım için 2a'da görülen (genişletilmiş turuncu) kısmın ülkelere bölünmüş hali görülmektedir.

ÜLKELER ARASINDA EŞİTLİK: UKB'LERDE ADİL PAYLAŞIM DEĞERLENDİRMESİ

UNFCCC'ye taraf olan ülkeler, iklim sorununa ilişkin sorumluluklarını kabul ederek çözüm için kapasitelerini sunmayı taahhüt ettiler. Kapasite ve sorumluluk ilkeleri, UNFCCC ve Paris Anlaşması müzakereleri gibi mecralarda geniş kabul gören ilkelerdir. Elbette ki, ülkelerin kendi göreceli kabiliyetleri ve sorumlulukları bağlamında 1.5°C perspektifine dönük geçişe destek vermesi adilane bir yaklaşımdır. Ve yine, Şekil 2b azaltım çabasının, yaşanabilir 1.5°C perspektifinin yalnızca azaltımla ilgili olmadığını göstermektedir. Uyum, kayıp ve zararlar ile adil geçiş için destek sağlanması meseleleri küresel çaptaki zorluklardır ve gerçek anlamda küresel bir iklim seferberliği bu çabaların eşit paylaşılması halinde gerçekleşemez.

Her halükarda, kapasitesi en yüksek ve tarihsel sorumluluğu en büyük ülkeler zengin olanlardır, bu nedenle de gereken çabanın büyük bir kısmını bu ülkeler üstlenmek zorundadır. Önemle vurgulamak gerekir ki, zengin bir ülkenin azaltım çabasındaki payı, kendi salımlarından daha fazla olabilir. Benzer biçimde yoksul olanlar da dahil olmak

üzere tüm ülkelerde mutlaka zengin ve rahatlık sahibi bir kesim vardır. Bu sebeple her ülkenin, iklim sistemini dengelemeye yönelik küresel çabada, destek almasa dahi bir sorumluluğu vardır. Bunlar yoksul ülkelerde daha ufak çaplı olabilir. Zaten adil paylaşımın fakirliği azaltma talebinin olması da buna bağlıdır.

Ancak korkunç gerçek şu ki, özellikle yoksul ülkelerde destek olmaksızın eyleme geçme kapasitesi, ulusal azaltım potansiyelinden, bilhassa da ulusal salımları tüm ülkelerde nihayetinde sifıra indirme bağlamında çok daha düşük kalmaktadır.

Kendi imkanlarıyla ulusal salımlarını sifıra indiremeyecek kadar yoksul ülkeler dahi, yeterli teknolojik ve mali desteği aldıkları takdirde bunu yapmak zorundalar. Bu bağlamda, umut duyabileceğimiz bir durumu ancak büyük oranda şartlı eylemlerle sağlayabiliriz. Bu tasarıma eklenecek, düzgün bir 'eşfinansman mekanizması' bu tip eylemleri kolaylaştırması bakımından hayati öneme sahiptir.

Ülkelerin UKB'leriyle DET patikalarının taleplerini 'adil paylaşım' kriterleriyle bu kısımda inceliyoruz. Sivil Toplum Eşitlik Raporu (CSER) birliğinin önceki raporlarında da belirtildiği gibi, 'adil paylaşım kapsamı' iki CSER kıstası göre belirlenmektedir. Bir yanda '1950/Orta Kademelilik' eşitlik kıstası ve diğerinde '1850/Yüksek Kademelilik' eşitlik kıstası. (Daha fazla açıklama ve diğer kıstaslar için 9. sayfadaki Açıklamalı Eşitlik Ayarları kutusuna bakınız.) UKB'leri incelemede yaklaşımımızdaki önemli değişikliklerden birisi, arazi kullanımından doğan salınımları birçok sebepten ötürü analizimizden kaldırmamızdır.⁹

Şekil 3, farklı kalkınma seviyeleri arz eden AB ülkeleri ile dokuz ayrı ülkenin 2030 vaatlerine ilişkin değerlendirmemizi gösteriyor. Her bir ülke için, yatay siyah çizgi o ülke UKB'sinin azaltım miktarını gösterir. Koyu yeşil çubuk, 1850/Yüksek Kademelilik eşitlik kıstasında adil azaltım paylaşımını, açık yeşil çubuksa 1950/Orta Kademelilik eşitlik kıstasında adil azaltım paylaşımını göstermektedir. (Gri çizgi 1990/Düşük Kademelilik 'siyasi' kıstası referans alır.) Bizim eşitlik kapsamımız bu ilk iki çizgiyle sınırlıdır. Karşılaştırma kriterlerine ek olarak, yatay siyah çizgi 2030 yılı için tahmin edilen kişi başına salımları gösteriyor. Bu aşamadaki azaltım çabası tümenden karbonsuzlaşmaya denk geliyor. Elbette bunun 2030 öncesinde gerçekleşmesi beklenmiyor ancak, 2050 itibarıyla topyekun karbonsuzlaşmaya yönelik ciddi bir ilerleme özellikle de IPCC raporundaki 1.5°C altında bir sıcaklık artış hedefinden dolayı gereklidir.

Zengin ülkeler, kendi adil paylaşım hedeflerinden açık ara geridedir. Bu yalnızca ABD, AB ve Japonya için değil, görüldüğü gibi aynı zamanda Singapur, Güney Kore ve Rusya için de geçerlidir. Bu ülkelerden bazıları, kişi başına 10 tonu aşan bir fazlayla adil paylaşım limitlerinin çok üstünde seyretmektedir. Adil paylaşımını, toplam ulusal salımlarla karşılaştırdığımızda net bir sonuç çıkıyor: Bu ülkeler olması gerektiği gibi azaltım hedeflerini yukarı çekseler dahi, toplam adil paylarını yalnızca ülke içi eylemlerle

kapatamayacaklar. *Bu ülkeler, küresel çabadaki adil paylarını ancak diğer ülkelerdeki azaltıma el verebildikleri şartta gerçekleştirebilirler.* Yeterli mali kaynak, kapasite desteği ve teknoloji sağlandığı takdirde, daha yoksul ülkelerin kendi adil paylaşımlarının çok üstünde azaltım yapmalarına olanak tanıyabilir ve 1.5°C geçişine yönelik azaltım hedeflerini tutturabilirler.

Diğer yandan yoksul ülkeler çoğu zaman, fazlaca külfetli ve çetrefilli olan LED patikasındaki adil paylarına ilişkin vaatlerde bulunmaktadırlar. Ancak yoksul ülkeler için adil paylaşım oransal bakımdan daha ufaktır ve 2030 azaltım potansiyellerine göre genelde daha küçüktür. Bu, tümünden karbonsuzlaşma için gerekli çabanın yanında sözü edilmeyecek boyutlardadır. Bu ülkelerin toplam adil paylarına ilişkin vaatleri, küresel çapta 1.5°C'lik karbonsuzlaşmaya geçiş için yeterli miktarlar içermez. Yalnızca gerçekçi mali ve teknolojik yardımlarla, *adil paylarının ötesine* geçebildikleri bir eylem bu hedefi tutturabilir. Hindistan, bu konuda iyi bir örnektir. UKB'si, adil payının gerisindedir ve şartsız olarak güçlendirilmesi gerekir. Ancak Hindistan'ın adil payını karşıladığını varsaysak dahi, ülke içi azaltım potansiyelini gerçekleştirebilmesi ve 1.5°C, hatta 2°C hedefinin yakalanabilmesi için uluslararası destek şarttır.

Çin'in durumu da bahsetmeye değerdir zira bu gereken azaltımın adil payı çokça aşmış diğer ülkeleri de özetleyen bir örnektir. Çin başlığında ülke her ne kadar kendi adil payının üst limitinde vaadini gerçekleştirse de, 1.5°C patikasına ve tümünden karbonsuzlaşmaya ölçeklenme için daha çok yol kat etmek gerekir. Ve yine Şekil 1'de gördüğümüz gibi Çin'in kapasitesi (ve seragazi salımları) 'küresel orta sınıf' diye tabir edilen kesimle örtüşmektedir. Çinli orta sınıftan, diğer ülkelerdeki eşitlerinden beklendiğinden daha fazla bir azaltım yükü taşımaları gerçek anlamda beklenmemelidir. Buradaki acı gerçek şudur: Her ülke, kendi toplam azaltım potansiyelini hayata geçiremediği takdirde, bırakın 1.5°C'yi umutsuzca altında kalmaya çalıştığımız 2°C'lik küresel ortalama sıcaklık artışı hedefine dahi ulaşmak imkansızlaşacaktır. Bu halde, benzer ülkelerin kendi adil paylarından fazlasını yapmaları için ikna edici sebepler bulmalarını umabiliriz ancak zenginlerin bu iklim trenine bedava binme beklentileri işleri elbette zora koşmakta.

Daha genel olarak cesaretlendirici bir nokta, pek çok gelişmekte olan ülkenin azaltım hedefleriyle adil paylarının hali hazırda ölçekli olmasıdır. Ancak bu yeterli değildir. Adil azaltım paylarına ilişkin şartsız vaatlerde bulunmayan gelişmekte olan ülkelerin, diğer hepsinin yapması gerektiği gibi bunları gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bundan fazlasını yapabildikleri ölçüde de lider vasfını kazanacaklardır. Ancak aynı zamanda bariz biçimde görüyoruz ki, geniş çaplı uluslararası destek olmaksızın, Paris sıcaklık artışı hedeflerine toplu biçimde ulaşamayacağız.

Sözün özü, şayet dünya felaket ölçeğindeki iklim değişikliğini engellemek istiyorsa, bu krizde çok az ya da belki hiç rolü olmayan yoksul ülkelerin alternatif kalkınma modellerini çok hızlı biçimde hayata geçirmeleri gerekmektedir. Daha eşitlikçi, serpilip top-

lumlar için bu dönüşümü hedeflerken, yoksulların bu süregiden adaletsizlik içerisinde kaçınılmaz olarak gerçekleşecek iklim hesaplaşmasında, çok dar bir takvim ve olanağa mahkum olduğunu hatırlamak gerekir. Her koşulda adil, sistemik bir dönüşümün hedef olabilmesi, gerekli mali kaynaklar olmaksızın gerçekleştirilemeyecek. Bu yüzden de gelişmekte olan ülkelerde sivil toplum ve halk hareketleri, hükümetlerine baskı yaparak iklim vaatlerini tutmaları yolunda, fosil yakıtlara endeksli ve ekonomik büyüme odaklı, eşitsizlik temelli ekonomiden ayrılacak kesin adımlar beklemekte. Bunun anlamı, toplumu sıfır karbonlu bir yaşama kararlılıkla sıçratabilecek planlamayı destekleyebilmek ve bunu yaparken de refahı arttıran ve anlamlı bir ekonomik gelişim sağlayan kalkınma patikalarını gerçekleştirmektir.

Azaltım Finansmanı

Bugün dahi aranan para orada bir yerlerde bulunmayı bekleniyor. Farklı ve yenilikçi mekanizmalar, zengin dünyanın yoksulları üzerinde yük oluşturmadan gelir yaratabilme potansiyeline sahip. Bu olanaklar arasında genel olarak uçuş vergileri, finansal işlem kesintileri, kademeli karbon vergileri, kademeli tüketim vergileri ve özel çekme hakları (uluslararası rezerv para birimi, ç.n.) gibileri yer alır. Özel finansmanın yeniden yönlendirilmesi de çok önemlidir ancak hikayenin tamamı bundan ibaret değildir. Kamu malyesinin de adil paylarının üzerine çıkarak sıfır karbonlu enerjiye geçerken demokratik ve yenilenebilir enerji sistemleri kullanan toplumlar olma hedefindeki gelişmekte olan ülkeler üzerinde önemli rolü vardır. Bunun aksini iddia etmek, dar görüşlülüktür.

Bütünyle bakıldığında azaltım ihtiyacının yarısı ancak desteklerle gerçekleştirilecek biçimdedir ve bu da geniş ölçekli kurumların uluslararası finansman, teknoloji paylaşımı ve kapasite kurulumu desteğini verebilmesini gerektirir. Karşılığında ise derin bir ikili yaklaşım ve seviye atlamış bir çabanın önemini vurgular.

Daha önce de belirtildiği gibi, ülke içi azaltımlar yanında küresel adil paylarını da üstlenebilmeleri için zengin ülkelerin aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerdeki azaltım hedeflerine ciddi maddi katkılar yapmaları gerekmektedir. Bu ülkeler için bahsedilen hedefler hali hazırda eşitsizlik ile yeni milliyetçiliği tanımlayan ırkçı ve toksik söylemlerin varlığında çok daha zorlaşmaktadır. Mevcut durumda ABD'den bariz bir örnek verebiliriz: Pek çok insan düzgün bir ev sahibi olamıyor veya yüksek eğitim, sağlık hizmeti veya erken çocuk eğitimi için para ayıramıyor.

Hal böyleyken ve sonuçları gözle görülürken söylenecek şey bellidir. Ülke içi adaletin diğer yüzü, ülkeler arası adalettir ve biri olmaksızın diğeri gerçekleşemez.

“ Bariz biçimde, ülkeler arası eşitlik ilkesinin bir diğer yüzü de ülkeler içi eşitlik ve biri olmadan diğeri de mümkün değildir. ”

ÜLKELER İÇİNDE EŞİTLİK

Adil pay meselesi, toplumumuzun derinlerine kadar inmekte. Küresel çabanın ülkeler arasında bölünmesi gerektiği gibi, her ülkede de adil paylaşım topluluklar, haneler ve bireyler arasında dağıtılmalıdır. Bu zorluğu gösterebilmek adına, ulusal adil payları yukarıda hesapladığımız haliyle sunuyoruz ancak burada odak noktası, bu çabanın her ülke içinde nasıl dağıtılması gerektiğidir. Özellikle her bir küresel kıstas için ülkelerin adil paylarının en zenginden en yoksul sınıflar arasında, küresel nüfusa oranlı olarak nasıl bölünmesi gerektiği Şekil 1'de görülebilir.

Temelde bu soru, her ülkeden zenginlerin orta ve yoksul kesimlere oranla yapacakları katkıyla alakalıdır. Mevcut uçurumu daha da genişletmekle tehdit eden cevaplar, adil olarak görülemez.

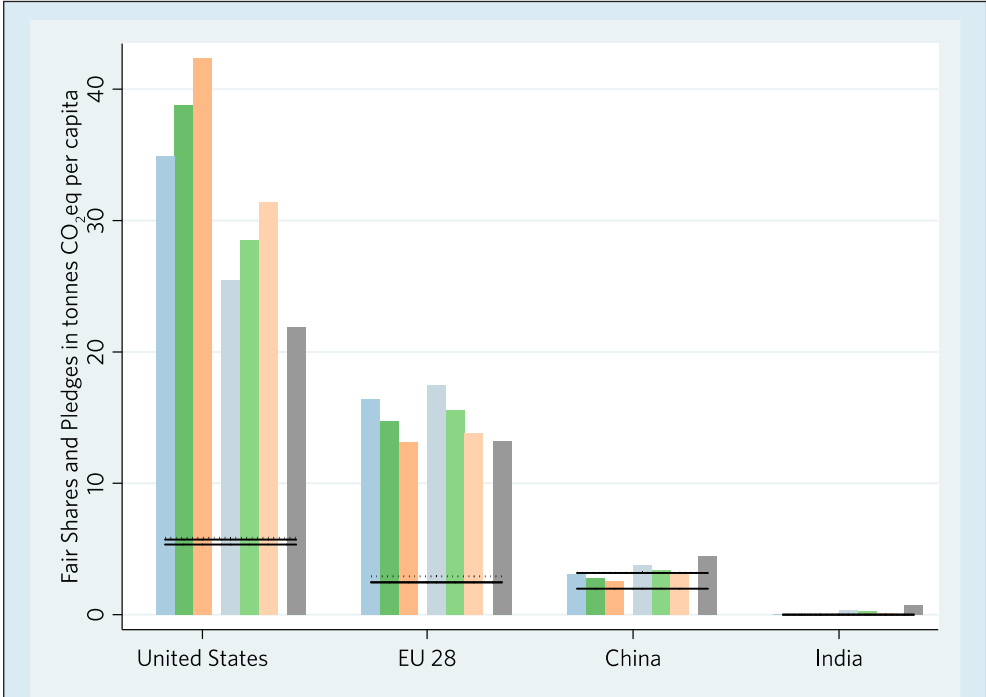
Aşağıdaki şekil, üç farklı senaryonun ülkeler arası ve içindeki uygulamalarını göstermektedir. Koyu yeşil çubuklar 1850/Yüksek Kademeli eşitlik kıstasını, açık yeşil çubuklar 1950/Orta Kademeli eşitlik kıstasını ve gri çubuklarsa 1990/Düşük Kademeli kıstası belirtmektedir. Her bir kıstas için varsayım, bu küresel çabanın ülke vatandaşlarının gelir düzeylerine göre dağıtıldığıdır (ör.: bireylerin kapasiteleri, ülkenin toplam adil payındaki çabasına yansır). Bu ülke içi paylaşım, ilgili olduğu küresel kıstasa kıyasla

KUTU 2: EŞİTLİK AYARLARININ AÇIKLAMASI

Bu raporda kullanılan kıstasların hepsi, UNFCCC: kapasite ve sorumluluk metnindeki temel eşitlik ilkelerine göre benimsenmiştir. Her ne kadar etik temeli net olsa da, fiili durumda kesin anlamları UNFCCC bünyesinde hiçbir zaman müzakere edilmedi. Daha geniş bir fikir birliğine yardım etmesi amacıyla bu raporun da temel aldığı İklim Eşitliği Referans Çerçevesi, geniş çaplı kapasite ve sorumluluk kıstaslarının sayısallaştırılmasına olanak vererek, adil olarak nitelendirilmeyecek bazılarını da kapsama dahil etmektedir.

Kapasite, yani bir ulusun iklim sorununu çözmek adına ortaya koyabileceği mali olanak, daha gelişimci bir yöntemle sayısal bir kıstas olarak tanımlanabilmekte, böylece ulusal kapasite tanımını ulusal gelir dağılımına bağımlı hale getirmektedir. Bunun da anlamı, bir ülkenin kapasitesi hesaplanırken zenginlerin gelirlerine yoksullardan daha çok ağırlık vermesi ve en yoksul kesimi de hesaptan tamamen hariç tutmasıdır.

Benzer biçimde de sorumluluk, bir ülkenin küresel sera gazı yükündeki payını ifade eder. Tarihsel başlangıç yıllarından itibaren biriken sera gazı salımları, temel ihtiyaçların giderilmesinden kaynaklı salımlardan çok lüks tüketimin payı üzerinden değerlendirirken en yoksul kesimin hayatta kalma mücadelesinin yarattığı salımlarıysa tamamen hariç tutar. Elbette, 'doğru' seviyede kademeliklik, tıpkı 'doğru' başlangıç yılı gibi tartışmaya açık konulardır.

ABD **AB 28** **Çin** **Hindistan**

Sadece C (Yüksek Kademelik)	34,9	16,4	3,0	0,05
C ve HR (Yüksek Kademelik/1850)	38,8	14,7	2,8	0,04
Sadece HR (1850)	42,3	13,1	2,6	0,02
Sadece C (Orta Kademelik)	25,4	17,5	3,7	0,33
C ve HR (Orta Kademelik/1950)	28,5	15,6	3,4	0,24
Sadece HR / (1950)	31,4	13,8	3,1	0,15
C ve HR (Düşük Kademelik/1990)	21,9	13,2	4,4	0,69

Şekil 4: Bu raporda kullanılan kıstaslar. Turuncu kıstaslar yalnızca ulusal kapasiteyi belirtmektedir (açık turuncu yüksek kademelik, soluk turuncu orta kademelik). Mavi kıstaslar yalnızca ulusal tarihi sorumlulukları belirtir (açık mavi yüksek sorumluluk, soluk mavi orta sorumluluk). Yeşil kıstaslar CSER'in ortaya koyduğu iki eşitlik kıstasını belirtir ve kapasiteyle sorumluluğu eşit oranda yansıtır. Kapasite ve sorumluluk kıstasları arasında eşitçe dağıldığına dikkatinizi çekeriz. İki yeşil kıstas, UKB'lerin adil yaklaşımını değerlendirmeye yönelik eşitlik kapsamını belirtmektedir. Gri çubuk 'siyasi' kıstası ifade eder ve düşük kademelikle düşük sorumluluk ayarları bu noktada eşitlenemez noktadadır, bu yüzden yalnızca göstermelik amaçla konmuştur. 'HR' = Tarihsel Sorumluluk, 'C' = Kapasite.

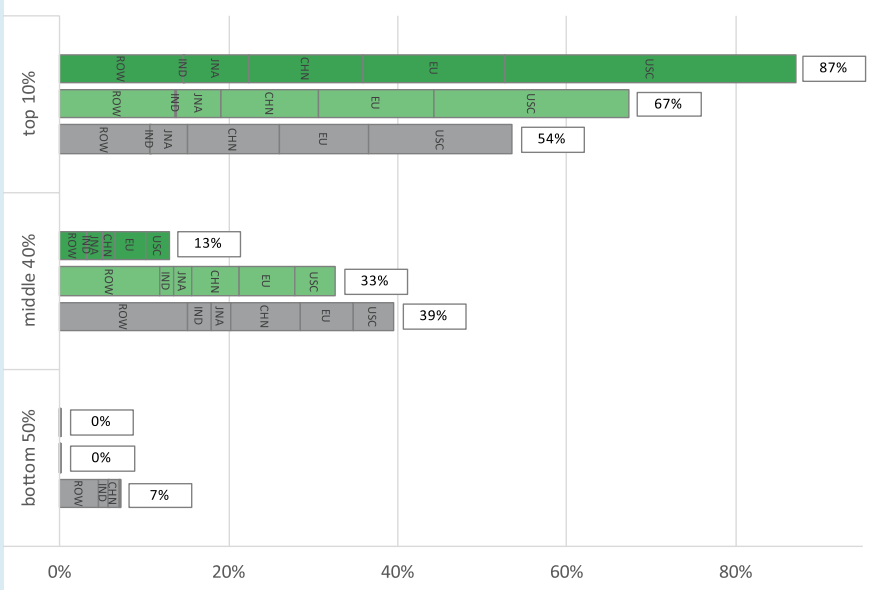
UKB'leri değerlendirmede kullandığımızı 'eşitlik kapsamının' üst ve alt limitleri, CSER'in iki eşitlik kıstasına göre belirlenmiş olup burada yeşil çubuklarla gösterilmiştir. Koyu yeşil kıstas sorumluluk başlangıç tarihini 1850 olarak alır ve ulusal kapasiteyi kademelik esasına göre, 7,500 dolar gelişim sınırı ve 50.000 dolar lüks sınırına göre hesaplar. Açık yeşil kıstas

sorumluluk başlangıç yılını 1950 olarak alır ve ulusal kapasiteyi daha az kademeli bir yöntemle yalnızca 7.500 dolar sınırına göre değerlendirir. Üçüncü (gri) kıstas sorumluluk başlangıcını 1990 yılına kadar ilerletmiş ve çok daha düşük 2.500 dolar sınırını baz alır. Bu kıstas, siyasi duruşundan ötürü eklenmiş olup, eşitlik kıstası olarak gösterilemez.

Bu kıstasların her birinde tarihsel sorumluluk ve kapasite eşit derecede önemli ilkeler olarak ele alınıp bu şekilde değerlendirilmiştir (ör.: sorumluluk ve kapasite göstergelerinin ortalamasında). Farklı değerlendirmeleri gösterdiğimizde, Şekil 4'ün turuncu kıstasları bir ülkenin kapasitesinin %100'üne odaklanıp sorumluluğunu kapsam dışı bırakmaktadır. (Koyu turuncu, kapasite kavramının daha ilerici bir tanımına, açık turuncu ise daha az ilerici bir tanımına odaklanmıştır.) Mavi çubuklara buna benzer şekilde bir ülkenin tarihsel sorumluluğunu içerip kapasitesini dahil etmemiştir. (Koyu maviler 1850 tarihli salım başlangıç yılını, açık maviler 1950 yılını baz alır.) Yeşil çizgilerin mavi ve turuncular arasında eşit dağıldığına dikkatinizi çekeriz.

Daha detaylı bilgi ve kademelik hesapları ile hesaplamalarımızın temel aldığı standart veri kümeleri için bkz.: *About the Climate Equity Reference Project Effort-sharing Approach*.¹³ İnteraktif tecrübe ve daha hassas kontrollere için bkz.: *Climate Equity Reference Calculator* (calculator.climateequityreference.org).

Ülke içi gelir gruplarına göre küresel çabanın adil paylaşımı

Şekil 5: Ülkelerdeki gelir gruplarına göre küresel azaltım çabasının dağılımı. Koyu ve açık yeşil çubuklar, küresel çabanın CSER eşitlik kıstaslarına göre dağılımını Şekil 3'teki gibi göstermektedir: 1850/Yüksek Kademeli, 1950/Orta Kademeli, ülke içinde gelire göre (sorumluluğa değil) aynı kademelik tercihlerini kullanarak. Gri çubuklar 1990/Düşük küresel kıstası, ülke içi gelirlere orantılı olarak göstermektedir (kademersizlik). USC= ABD/Kanada, EU= Avrupa Birliği, CHN=Çin, JNA=Japonya, Yeni Zelanda, Avustralya, IND= Hindistan, ROW= Dünyanın geri kalanı.

kademelidir (örn. yüksek kademeli veya orta kademelilik, Eşitlik Ayarları Açıklamaları kutucuğunda açıklandığı üzere. Ancak 1990 temelli siyasi kıstas için gelire kıyasla oransal yani düz çizgi gösterildi).

Vurgulanması gereken ilk şey, eşitlik ilkesi kapsamını belirleyen iki küresel kıstastan birinin hem en yoksul %50'lik küresel nüfusun sırtından küresel çaba yükünü alması böylece onlara doğrudan kalkınmaya yönelik önceliklere ağırlık vermelerine olanak tanınmasıdır. Bu tasarımımdan ileri gelen ve çabayı adilane paylaştırdıkça yoksulların yükünü hafifleten bir ilkedir. En yoksul %50'nin içerisinde günde 20 dolar ve çoğu zaman altında kazanan bireylerin olduğunu hatırlamak gerekir.

Akılda tutulması gereken ikinci şeyse bu durumun tam tersinin en zengin %10 içerisinde gerçekleşmesidir. Kıstasın daha da kademeli olması, zenginlerin payına düşen çabanın da artması demektir. Bu da araştırma tasarımımdan kaynaklanmaktadır. Çabanın ulusal boyutta eşitlikçi dağılımı yalnızca yoksulları taşıyamayacakları bir yükten korumakla kalmaz, aynı zamanda bu yükün çoğunu (finansal, politik vs., ç.n) kapasitesi yüksek olanlara dağıtır.

1990/Düşük Kademeli kıstasta buna karşıt olarak, küresel çabanın büyük bir kısmı orta ve yüksek gelir gruplarından, küresel gelirin %8'ine ancak sahip ve nüfusun yarısı olan en fakir kesime yüklemiştir. Buna bağlı olarak ve beklendiği gibi, bu kıstas çabanın paylaşımını zengin ülkelerden yoksul olanlara yüklemektedir.

En çok (koyu yeşil) ve en az (gri) kademeli kıstasları karşılaştırdığımızda, çabanın dağılımında en zengin %10'dan orta gelir düzeyindeki %40'a doğru büyük bir geçiş görülür. En zenginlere atfedilen adil pay bir anda üçte bir düşerken, orta sınıfın omuzlarındaki yük üç kat artmaktadır. Ve elbette, global ölçekte çaba, zengin ülkelerden yoksullara kaymaktadır.

Buradaki asıl konu, Şekil 1'de gösterildiği gibi en zengin %10'lık kesimin tüm küresel gelirin yarısından fazlasına hakim olduğudur. Bu bağlamda, herhangi bir kademeli iklim anlaşması küresel zorunlulukların büyük bir kısmını, çoğunlukla zengin ülkelerde yaşayan %10'luk varlıklı kesimin üzerine yükleyecektir. Elbette ki bu zengin %10 paylarına düşen adil iklim eylemini üstlenecekse, bu 2030 itibarıyla 1.5°C için gereken eşitlik kıstaslarına göre tüm salımların %67-87'sine tekabül etmektedir. Yahut Tyndall İklim Değişikliği Araştırma Merkezi müdür yardımcısı Prof. Kevin Anderson'un belirttiği gibi, en zengin %10'un salımları Avrupa ortalamasına çekilirken diğer her şey eşit olduğu takdirde bu küresel salımların %30 azalması anlamına gelir.

Bu açıklayıcı rakamlar farklı ülkelerden gelir gruplarına pay edilen çabayı göstermektedir. Eşitlik önemlidir, bu yüzden de küresel çaba paylaşımı da ülke içindeki farklı ekonomik statü basamakları arasında adilane dağılmalıdır. Yoksul ülkelerin, özellikle de bunlarda yaşayan fakir bireylerin, aslında zenginlerin kolaylıkla üstesinden gelebileceği bir yükü omuzlanmaya gönüllü olacaklarını düşünmek zordur.

UYGULAMALAR VE ÖNERİLER

Yoksulluğu azaltmayı amaçlamayan, ekonomik ve sosyal kalkınmayı göz ardı ederek yoksulları daha da yoksul hale getirecek herhangi bir iklim politikası kabul edilebilir değildir. Daha genel olarak, uluslararası eşitlik ilkesinin şartlarını benimsemeyen, günümüzün çarpıcı gelir uçurumunu göz ardı eden ve böylelikle beklentileri de buna göre şekillendiren herhangi bir yaklaşım yalnızca bu eşitsizlik yangınına körükle gidiyor olacaktır. Bunun yanısıra, ülke veya birey fark etmeksizin zenginlerin hızla ve etkin biçimde iklim dönüşümüne dahil olmasını öngörmeyen, yoksul kişi ve ülkelere desteklerini öngörmeyip düşük karbon patikalarına yönelmelerini kolaylaştırmayıp daha da kötüleşen iklim değişikliği etkilerine uyum sağlamaları konusunda yardımcı olmayacak yöntemler de başarısız olmaya mahkumdur.

Biz, tüm ülkelere çok daha hırslı UKB'ler bekliyoruz. Hiçbir ülkenin mevcut vaadi, 1.5°C patikasıyla uyumlu bir geleceği uzaktan yakından karşılamıyor. Şu an ihtiyacımız olan, fosil yakıtların üretim ve tüketimini hızla bitirmeye yönelik, ayrıca aynı hızla %100 yenilenebilir enerjiye geçebilmeye olanak veren, adil paylaşımı gözetilen vaatleri gerçekleştirmektir. 1.5°C'lık sıcaklık artışını durduracak ölçekte ani dönüşüm başlatabilecek güçlü vaatlere ihtiyacımız var. Zayıf vaatler çoğunlukla 1.5°C'nin üzerini hedeflerken, belirsiz bir gelecek kurgusunda negatif salımların ortalama sıcaklık artışını tekrardan aşağı çekeceğini varsaymaktadır. Bu açıkça büyük bir soru işaretidir ancak vakit epeyce daraldı ve daha da geç kalma şansımız yok. El yükseltmiş vaatlerin anlamı, her zaman olduğu gibi sadece büyümeyle değil, ekonomilerin gelecekte farklı yatırım modelleriyle yön bulması üzerinden daha eşitlikçi, sağlıklı ve güvenli toplulukları hedefleyen, ezilenleri ve iklim değişikliğiyle yok olmaya yüz tutanları koruyan bir perspektif olmasıdır.

Kısa vadede zenginlerin bu tür büyük vaatler yoluyla daha yoksul ülkelere mali ve teknolojik destek vermesi gerekir. Her ne kadar yasal ve ahlaki olarak bu desteğin verilmesi zorunluysa da, zengin ülkeler bir yolunu bulup iklim rejimi içerisinde yalnızca UNFCCC süreçlerinde ülke içi azaltımlara odaklanarak bu sorumluluklarını zayıflatmışlardır. Uluslararası destek gitgide daha da kenara itilmekte, 'uygulamada iş birliği' çabasının büyük bir kısmı karbon piyasaları ve karbon denkleme sistemlerine harcanmaktadır. Bunun da salımları azaltma yolunda anlamlı ve işlevsel kaynakları seferber etmediği görülmüştür.

Yeni yaklaşımın unsurları şunları içerebilir:

- 1.5°C patikası ve adil paylaşım ile uyumlu azaltım vaatlerine bağlılık.
- Gelişmekte olan ülkelerdeki azaltım ve uyum çabasının desteklenmesi adına zengin ülkelerin *açıkça sayısallaştırılmış* vaatleri benimsemesi.

- Daha açık şekilde, gelişen ülke desteğinin ihtiyacı olan şey göreliden şartlıya daha hırslı hedefleri, gerek UKB kapsamında gerekse destekleyici bilgi olarak sunmasıdır.
- UNFCCC bünyesinde bu konuya ilişkin talep ve istekleri yönetecek bir mekanizmanın kurulması.
- Paris Anlaşması 6. maddeye ilişkin, salım piyasasının ötesine geçip pazar odaklı olmayan düzenlemeler, büyük ölçekli iş birliğine, projelerin desteklenmesine, politikalara ve iklim direncini arttıracak, somut ve nitel salım azaltımlarını kolaylaştıracaktır.

Hızlı bir iklim dönüşümü elbette ki şarttır ancak bunun yalnızca bir geçiş olduğu ve fosil yakıtlara en bağımlı ve en kırılgan toplulukların destekleneceği bir geçiş olduğu kesinlikle unutulmamalıdır. Bu bağlamda, tüm ülkelerdeki uygulamaların sosyal korumacılığı esas alan cesur ve vizyonlu planlarla, daha katılımcı ve adil toplum hedefinde ortaya konması gerekir. Tüm bunların en kırılgan ve zarar görmüş toplulukları sadece desteklemek değil aynı zamanda güçlendirmek amelinde de olması beklenir. Siyasi açıdan kabul edilebilir bir geçiş, her aşamada demokratik diyaloglarla çoğalan özellikte olmalıdır.

“ İklim geçişine ilişkin nihayetinde en büyük çabayı, ülkeler arası ve ülkelerin kendi içlerinde fark gözetmeksizin varlıklı kesimin üstlenmesi gerekir. ”

SONUÇ

İklim geçişine ilişkin nihayetinde en büyük çabayı, ülkeler arası ve ülkelerin kendi içlerinde fark gözetmeksizin varlıklı kesimin üstlenmesi gerekir. Zengin ülkelerden yoksul olanlara aktarılacak uluslararası yardımların yine zenginler ve çoğunlukla onların kontrolündeki şirketlerce karşılanması gerekir. Bu durum, ülke içindeki zenginlerin veya servetini saklamış olanların daha yoksul kesimden kaynakları esirgemesiyle elbette ki gerçekleşemez. Zira bu servet, içinde buldukları ülkelerin kapasitelerini oluşturmaktadır. Bu fatura, zengin dünyanın hali hazırda öfkeli yoksul kesimine de kesilemez.

Unutulmamalıdır ki, ülkeler arası ve içi iklim eşitliği seçkinlerin çıkarları ile karşıtlık arz edecek şekilde kenara itilebilir. Öyle ki, servette eşitsizlik ile (siyasi) güç eşitsizliği arasında doğrudan bağlantı vardır. Seçkinler yalnızca gündem ve çerçeveleri belirleyebilmekle kalmayıp, kırılgan demokrasileri tercihleriyle ezebilme, dünya çapında topluluk direncini yeni ticari anlaşmalarla zayıflatabilme dezenformasyon yayabilme veya tüm çabayı bir çırpıda tırpanlayacak gücü elinde bulundurmaktadır. Böylesi bir güç, bizleri günümüzün hesaplaşmasına getiren hikayenin önemli bir kısmını teşkil edi-

yor. Ve daha da kötü haberler yolda olabilir. Toplumlar, özellikle de değişen iklim baskısı altındaki, öncelikleri belirleyip kaynakları dağıtan seçkinlerin toplumun tümünü etkileyen bu son derece gerçek illetlerden geri çekilmesi halinde, kaçınılmaz biçimde ben odaklı, dar görüşlü hatta kör misali davranabilmekteler. Aynı zamanda, zenginlerin yoksul ülkelerde açlık ve yükselen sulara gömülme gibi afetlere seyirci kalması, kendi sonlarının da aynı olacağına dalalettir.

Günümüzde karşı karşıya olduğumuz zorluk, aşağıdan yukarı kurulan Paris Anlaşması için seferber olmaktır. Bunun anlamı, eşitlikçi bir küresel iklim rejiminin dönüştürücü ulusal eylemlerle şekillenmesi mecburiyetidir. Bu noktanın gevşetilme lüksü yok. Geçiş, ülkeler ve bünyelerindeki topluluklarca kapsamlı biçimde ve adilane biçimde tecrübe edilmedikçe, adil geçiş zaten gerçekleşmeyecektir. İşlevsel bir iklim politikası ancak ve ancak ülkeler arası ve içlerinde çifter kez bölünmüş olan dünyanın gerçekliğini kavrayan bir yaklaşımla gelebilir.

SCER HAKKINDA

Sosyal hareketler, çevre ve gelişim STK'ları, sendikaları, inanç ve diğer sivil toplum kuruluşları olarak, BM iklim müzakerelerinde masaya konan vaatleri değerlendirmek adına bir araya geldik. Amacımız, hangi ülkelerin adil paylarını üstlenip hangilerinin daha fazlasını yapabileceği ve mevcut salım açığını kapatmaya yönelik nasıl yöntemler sunabileceklerini belirlemektir.

Araştırma desteği, EcoEquity ve Stockholm Çevre Enstitüsü teşebbüsü olan İklim Eşitliği Referans Projesi (Climate Equity Reference Project) tarafından sağlanmaktadır. www.ClimateEquityReference.org

ÇEVİRİMİÇİ YÖNTEM EKİ

2017 raporumuzda kullanılan yöntemlerin detayına, yöntem ekinde ulaşabilirsiniz: <http://civilsocietyreview.org/report2017>. Bu kısım, azaltım patikası tanımını içermemektedir (bunun için yukarıda LED Patikası kısmına bakınız).

EKLER: IPCC 1.5°C EŞİTLİK RAPORU KARAR VERİCİLER İÇİN ÖZET'TEN BAZI ALINTILAR

“D2.2. Etik ve eşitliğin gözetilmesi, küresel ısınmada 1.5°C ve daha fazlasıyla ilişkilenen olumsuz etkilerin eşitsiz dağılımının yarattığı sorunları çözmeye kolaylık sağlarken aynı zamanda azaltım ve uyum noktasında tüm toplumlarda özellikle yoksul ve zarar gören nüfusa da umut olmaktadır (yüksek güven).”

“D4.2. Düşük enerji talepli ... düşük mal tüketimli ve düşük GHG-yoğun gıda tüketimli 1.5°C patikaları, en kuvvetli sinerji ve en düşük karbon takası yaratan, sürdürülebilir kalkınma ve SDG'leri destekleyen yollardır (yüksek güven). Bu patikalar CDR'ye (karbondioksit giderimi) olan bağımlılığı azaltır. Modellenmiş patikalarda sürdürülebilir kalkınma, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve eşitsizliğin azaltılması 1.5°C limitinde kalmamızı destekleyebilir (yüksek güven).”

“D4.5. Sektörler ve nüfuslar arasında yeniden dağıtımcı politikalar yoksul ve zarar gören kesimleri karbon takaslarından ve SDG'lerden koruyarak, açlık, yoksulluk ve enerjiye erişimde daha dirençli hale getirir. Bu türden tamamlayıcı politikalar için gereken yatırım, 1.5°C patikalarında yer alan tüm azaltım maliyetlerinin sadece çok küçük bir bölümüdür (yüksek güven).”

“D5.6. Kamuoyu, küresel ısınmayı 1.5°C limitinde tutacak politikaların uygulanmasında ve bu dönüşümlere uyumda destekleyici ya da engelleyici rol oynayabilir. Kamuoyu, bireyin öngördüğü politik sonuçları değerlendirmesi neticesinde, dağıtım ve süreçlerdeki algıladığı adalete bağlıdır.

“D6.1. Sosyal adalet ve eşitlik, küresel ısınmayı 1.5°C limitinde tutmayı hedefleyen iklim direnci yüksek kalkınma patikalarının temel unsurlarıdır. Bu patikalar zorlukları hedef alıp, kaçınılmaz olarak ortaya çıkan takasların önüne geçerken olanakları da genişletir, seçenek, vizyon ve değerleri topluluklar ve ülkeler nezdinde tartar ve yoksulların daha da kötülememesini amaçlar (yüksek güven).”

“D6.3. Modelleme çalışmalarının büyük çoğunluğu, uluslararası iş birliği, yoksulluk ve eşitsizlik konularını merkezine almaksızın 1.5°C limitini hedeflemektedirler (yüksek güven).”

“D7.3. 1.5 °C'de tutarlı bir iklim yanıtı uygulamak isteyen gelişmekte olan ülkeler ve kırsal bölgeler için uluslararası iş birliği, hayati bir araçtır. Mali ve teknolojik yardımlara, iç kapasite artırımları ile ulusal ve bölgesel durum ve ihtiyaçlarına yöneliktir (yüksek güven).”

“D7.4. Her aşamada toplu çaba, farklı durumlar ve olanaklardan kaynaklansa dahi 1.5°C hedefinde ise, etkinlik kadar eşitliği de göz önünde bulundurmalı ve iklim değişikliğine verilecek küresel cevabı, sürdürülebilir kalkınmaya ve yoksulluğu azaltmaya el verdiğince kolaylaştırılmalıdır (yüksek güven).”

SON NOTLAR

1. Grübler, Arnulf; Charlie Wilson; Nuno Bento; Benigna Boza-Kiss; Volker Krey; David McCollum; Narasimha D. Rao; et al. (2018) 'A Low Energy Demand Scenario for Meeting the 1.5°C Target and Sustainable Development Goals Without Negative Emission Technologies' in Nature Energy, 3, 515–527. <https://doi.org/10.1038/s41560-018-0172-6>
2. Will Steffen et. al. (2018) 'Trajectories of the Earth System in the Anthropocene,' Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, August 6, 2018, <https://doi.org/10.1073/pnas.1810141115>
3. Hans Joachim Schellnhuber'in alıntıldığı David Spratt'a göre (2018) 'IPCC 1.5°C'ye siyasi dokunuşlar güvenilirliğini azaltacaktır' Climate Code Red, <http://www.climatecodedred.org/2018/08/ipccs-political-fix-on-15c-will.html>. Ayrıca, IPCC'nin bilimsel muhafazakarlığına ilişkin detaylı eleştiriler için bkz.: David Spratt and Ian Dunlop, What lies beneath? The scientific understatement of climate risks, which features a forward by Schellnhuber, https://docs.wixstatic.com/ugd/148cb0_a0d7c18a1b-f64e698a9c8c8f18a42889.pdf
4. Ülkelerin iç gelir dağılımına ilişkin tahmin yöntemi olan Gini katsayısı buradan alınmıştır: United Nations University World Institute for Development, World Income Inequality Database. <https://www.wider.unu.edu/project/wiid-world-income-inequality-database> Log-normal algoritmalarla ilgili daha fazla bilgi için bkz.: Kemp-Benedict, Eric, Tom Athanasiou, Paul Baer, Christian Holz, & Sivan Kartha (2018) Calculations for the Climate Equity Reference Calculator (CERC). Stockholm Environment Institute; Eco-Equity. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1748847>
5. Örneğin çokça kaynak gösterilen Oxfam International 2015 raporuna bakınız: The "Extreme Carbon Inequality" report: https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/mb-extreme-carbon-inequality-021215-en.pdf
6. Ellis, Erle C. (2018) 'Science Alone Won't Save the Earth. People Have to Do That', The New York Times, August 11, 2018, <https://www.nytimes.com/2018/08/11/opinion/sunday/science-people-environment-earth.html>
7. UNFCCC (2016) Ulusal Katkı Beyanları'nın Bütünleştirici Etkisi: Bir Güncelleme Sekreterliği Sentez Raporu. Bonn: UNFCCC. <http://unfccc.int/resource/docs/2016/cop22/eng/02.pdf>
8. World Wide Fund for Nature (WWF) (2018) Conceptualizing a "Matching Facility" to help countries meet the goals of the Paris Agreement. Çalışma notları. 7 Eylül.
9. Daha önceki Sivil Toplum Eşitlik Grup Değerlendirmelerinden (2015, 2016, 2017) farklı olarak bu rapor, arazi kullanımı, arazi kullanım değişiklikleri ve ormancılıkla (LULUCF) ilişkili ulusal salımları kapsam dışı bırakmıştır. Bunun birkaç nedeni vardır. Birincisi, ulusal bazda arazi kullanımıyla ilintili salım verileri kısmi, tutarsız ve alışıldığı üzere hatalıdır. Bunun, muhasebe hileleri karıştırılmış veriler olduğu bilinmektedir. İkinci gerekçeyse doğru muhasebe ve verilerle dahi, fosil karbonuyla toprak temelli karbonun ikame edilebilirliği meselesidir. Toprağın üzerindeki muhtemel, limitli ve çok amaçlı karbon deposunu, yer altındaki kalıcı ve güvenli fosil stokuyla hatalı biçimde eş tutmaktadır. Üçüncüsü, sürdürülebilirlik ve insan hakları konularıyla arazi kullanımı arasındaki yakın ilgiden ötürü, bunun UNFCCC rejiminden daha farklı biçimde, insan hakları, gıda güvenliği, yerli hakları, bio çeşitlilik ve havza koruması gibi noktaları değerlendirilmesi gereğidir. Burada söylenmek istenen, araziyle alakalı salımların önemsiz veya bilimsellikten uzak olduğu değildir ancak bu eylemlerin kendi bütüncül bağlamlarında değerlendirilmesidir.
10. Zengin ülkeler henüz 2030 azaltım finansmanı vaatlerini vermediler. Bu özellikle daha yoksul ülkelerin kendi azaltım hedeflerini uygulamaya koymaları açısından büyük önem taşır. Yine de, gelişmiş ülkelere taahhüt edilen 100 milyar dolar hedefini de aşan ve henüz kesinlik kazanmamış kaynakla, bir miktar iklim finansmanı olacağını söyleyebiliriz. 2016 raporunuzda, "Setting the Path Towards 1.5°C" (<http://civilsocietyreview.org/report2016>) zengin ülkelerin 2020 parasal vaatlerini ve bunun azaltım çabaları üzerindeki etkilerini detaylı inceledik. Bu raporda öngörülen iklim finansmanının azaltım etkileri bu

analize dayanarak yapılmış olup, zengin ülkelerin azaltım çabasıyla iklim finansmanlarının artışı arasındaki doğrudan ilişkiyi incelemektedir.

11. <https://climateequityreference.org/about-the-climate-equity-reference-project-effort-sharing-approach>
12. IPCC Küresel Isınma 1.5°C raporundan hemen sonra 30 Ekim 2018'de Edinburgh Üniversitesi'nde Anderson'un verdiği dersin detayları için tıklayın: <https://youtube.com/watch?v=fsrrzK9qNxM>. Anderson bu sonuca, 2015 Paris iklim zirvesi Carbon and inequality: from Kyoto to Paris by Lucas Chancel and Thomas Piketty makalesinden hareketle varmaktadır. Bakınız <http://piketty.pse.ens.fr/files/ChancelPiketty2015.pdf>
13. Bu mesele, antropolog Jared Diamond'un 2005 tarihli çok satan 'Çöküş: Medeniyetler Nasıl Ayakta Kalır' adlı kitabında ortaya atılmıştır.

www.civilsocietyreview.org

Bu rapor için araştırma desteği veren Climate Equity Reference Project, bir EcoEquity ve Stockholm Çevre Enstitüsü teşebbüsüdür.

www.ClimateEquityReference.org

CLIMATE EQUITY REFERENCE
P R O J E C T